

Džoha Alharti

NEBESNA TELESNA

prevedla
Barbara Skubic

MAJA

Maja, ki je ni zanimalo nič drugega kakor njena *faraša* – črni šivalni stroj znamke Butterfly – se je zaljubila.

Neslišna ljubezen, ki pa je njeno mršavo telo noč za nočjo stresala v valovih solza in vzdihov. Nепrestano ji je bilo, kakor da bo umrla pod bremenom želje po tem, da bi ga videla. Med jutranjo molitvijo se je priklanjala in se zaklinjala: »Vsemogočni Bog, Gospod moj, nič nočem ... samo videla bi ga ... vse-mogočni Bog, Gospod, sploh ni treba, da se obrne v mojo smer ... samo videla bi ga.« Njena mati je bila prepričana, da tiha in bleda Maja na svetu misli samo na končke niti in blaga in sliši le drdranje šivalnega stroja. A Maja – ki se cele dneve in dolgo v noč ni premaknila z lesenega stola z ravnim naslonom in še glave ni dvignila od *faraše*, če ni ravno potrebovala škarij ali morala v plastični košarici, ki jo je hranila v leseni skrinjici, pobrskali za vretenom sukanca – je slišala vse glasove in videla vse barve tega sveta. Mati se je počutila hkrati hvaležno in krivo, da je Maja tako neješča, in vročično upala – četudi si tega upanja nikoli ne bi drznila ubesediti – da bo prišel nekdo, ki bo nadvse cenil Majine šiviljske spretnosti in njen skromni tek in jo bo v poročnem sprevodu odpeljal na svoj dom. In je prišel.

Maja je sedela na lesenem stolu za strojem v kotu sprejemnice, ko je prišla njena zmagoslavna mati in ji nežno položila roko na ramo. »Maja ... hčerka moja ... sin trgovca Sulejmana prosi za tvojo roko.« Majino telo se je zakrčilo. Materina roka na njeni rami je bila nenadoma neznosno težka in grlo se ji je posušilo. Zdelo je ji je, da se ji nitke kakor zanka z vislic ovijajo okoli vratu. Mati se je nasmehnila: »Po mojem si že malo prestara, da bi se delala tako plaho.« S tem je bilo zadeve konec. Nihče več je ni omenil. Njena mati je poskrbela za poročna oblačila, za pravo mešanico dišav, za preoblačenje blazin za sedenje in za to, da se je novica razširila med sorodniki. Majini sestri sta molčali, njen oče pa je stvari prepustil materi. Navsezadnje so njene hčere in poroka je ženska zadeva.

Maja je skrivaj nehala moliti. Namesto tega je šepetala: »Gospod, obljubila sem ti, prisegla, da nočem ničesar, samo videti sem ga hotela. Prisegla sem, da ne bom naredila nič narobe in da ne bom razkrila tega, kar je v mojem srcu. Vse sem ti obljubila. Čemu si torej poslal sina trgovca Sulejmana v našo hišo? Me kaznuješ zaradi ljubezni? Saj mu nisem povedala, niti sestrama nisem povedala. Zakaj si nam poslal Sulejmanovega sina v hišo? Zakaj?«

»Kar zapustila nas boš, Maja?« je vprašala Havla. Maja je molčala. »Si pripravljena?« je rekla Asma in se zasmejala: »Spomni se, kaj je beduinka rekla svoji hčeri nevesti, besede, ki smo jih našle v *Mustatrafu* v omari? «Ni bil *Mustatraf*,« je rekla Maja. Asma se je ujezila. »Kaj pa ti veš o knjigah? Prav tam je bilo,

v v rdeče usnje vezani knjigi *Zanimivosti iz vseh elegantnih umetnosti*, ki stoji na drugi polici. Beduinka razlaga nevesti o vodi, črtalu za oči in o tem, da mora skrbeti za hrano in pijačo.« »Da,« je resno rekla Maja, »in naj se smejem, kadar se smeje, jokam, kadar se joka, in naj bom zadovoljna s tistim, kar osrečuje njegga ...« »Kaj ti je, Maja?« se je vmešala Havla. »Tega pač ne pravi. Pravi samo, da me bo veselila njegova sreča in žalostila njegova žalost.« »Koga pa žalosti moja žalost?« se je komaj slišno spraševala Maja. Beseda žalost je čudno zazvenela in sestre ovila v tesnobo.

Maja je ugledala Alija bin Halafa, ko se je ravno brez diplome vrnil z dolgoletnega študija v Londonu. Pogled nanj jo je osupnil. Bil je tako visok, da se je z glavo dotikal urnih oblakov, in tako zelo vitek, da je Maja pomislila, kako ga mora zaščititi pred vetrom, ki je oblake nosil daleč proč. Princ je bil. Svetnik. Ni bil eden tistih navadnih ljudi, ki se potijo, spijo in preklinjajo. »Prisegla sem ti, Gospod, da ga hočem samo še enkrat videti, nič drugega.« In ga je videla, ob prazniku obiranja datljev: naslanjal se je na palmo in zaradi vročine je odvrigel čepico. Zagledala ga je in planila v jok; stala je pri vodnem kolesu in se utapljala v solzah.

Osredotočila se je na njegovega duha. Zbrala je vse atome, ki jih je premogla, in jih usmerila vanj. Zadržala je dih in celo srce ji je prenehalo biti, tako zelo je bila zbrana. Svojega duha je z vso silo usmerila v njegov duh, poslala ga je in se popolnoma ločila od stvarnega sveta okoli sebe. Telo so ji stresali krči in skoraj bi je bilo konec, ko mu je pošiljala vso to silno energijo,

potem pa čakala na njegovo znamenje, kakršnokoli znamenje, da je njegov duh prejel njeno sporočilo. Nobenega znaka ni bilo.

»Prisegam ti, Gospod, samo še enkrat bi ga videla, znoj na njegovem čelu, njegovo roko na deblu palme, njegova usta, ki obdelujejo datelj. Obljubljam ti, Gospod, nikomur ne bom povedala o tem morju, ki divja v meni. Prisegam ti, Gospod, nobene pozornosti nočem od njega – kdo pa sploh sem? Dekle, ki ne zna drugega kakor šivati. Ne spoznam se na knjige kakor Asma in nisem lepa kakor Havla. Prisegam, Gospod, cel mesec bom potrpežljivo čakala, ampak po mesecu dni mi boš dal, da ga vidim? Ničesar ne bom opustila, obljubim, ne obveznih in ne dodatnih molitev, in ne bom sanjala o ničemer, kar bi te lahko ujezilo. Prisegam ti, Gospod, da se nočem dotaknili ne njegove roke ne njegovih las. Prisegam ti, Gospod, da mu nočem obrisati znoja s čela, tam pod palmo.« Jokala je, veliko je pre jokala, in ko je v njihovo hišo prišel sin trgovca Sulejmana, je nehala moliti. Po poroki je spet začela. Rekla si je, da je to pravična kazen, Bog je vedel, da ni bila iskrena v vsaki besedi, s katero je prisegla, zato jo je kaznoval za ta greh.

Ko je čez nekaj mesecev zanosila, je lahko upala samo, da bo rodila z enako lahkoto kakor njena mati. Spomnila se je materinih besed: »Po dvorišču sem lovila kokoš, da bi jo zaklala, ker se je na kosilu nepričakovano pojavil moj stric. Nenadoma mi je bilo, kakor da me je razneslo, sesedla sem se na tla od bolečine. Tvoj oče je prišel z babico, in ko me je zagledala, je rekla: ‚Njen čas je!‘ Pomagala mi je v sobo in zaprla

vrata. Pripravila me je do tega, da sem stala pokonci in toliko dvignila roke, da sem se z vso močjo oprijela droga, pritrjenega na steno. Ko so me izdale noge, je, Bog ji odpusti, zavpila: ‚Te ni sram! Hči šejka Masuda bo rodila leže, ker ne more stati?‘ Tako sem stala in se oklepala droga, dokler nisi zdrsnila iz mene, Maja, naravnost v moje široke hlače, in zadušila bi se, če mi babica ne bi odlepila prstov z droga in te izvlekla. Pri Bogu, ni me razgalila in nihče me ni videl ... Zdaj pa vse hodite v bolnišnice v Maskad, kjer vam tiste Indijke in kristjanke pregledajo vsako špranjo. Prisežem, Maja, tebe in tvoje brate in sestre sem rodila stoje, kakor kobila. Bog se te usmili, babica ... Ko sem se tako z obema rokama oklepala droga, se je drla name: ‚Ti, nesreča, če te samo slišim pisniti ... Vse ženske rojevajo, kakšen škandal bo, če zajavkaš ... škandal, šejkova hči.‘ In nisem zinila niti besede, razen ‚O, Bog, danes pa rojevajo leže in moški lahko čez celo bolnišnico slišijo njihove krike ... nobenega sramu ni več, Bog mi je priča!«

Ko je bil njen trebuh tako okrogel, da ni več mogla spati, je Maja rekla sinu trgovca Sulejmana: »Poslušaj. Ne bom rodila tukaj, prepuščena vsem tem babicam. Hočem, da me pelješ v Maskad ...« »Tisočkrat sem ti že povedal, imenuje se Muškat,« jo je prekinil, ona pa je nadaljevala, kakor da ga ne sliši: »Roditi hočem v bolnišnici Sada.« »Da bo moj otrok padel v roke kristjanom?« je rekel. Maja je molčala, a ko je vstopila v deveti mesec, jo je mož odpeljal v hišo svojega strica v četrti Vadi Adai v Muškatu. In v misijonarski bolnišnici Sada je rodila drobceno deklico.

Maja je odprla oči in zagledala hčerko v naročju svoje matere. Zaspala je, in ko se je spet zbudila, se je deklica dojila pri njenih prsih. Ko je sin trgovca Sulejmana prišel pogledat novorojenko, mu je Maja povedala, da jo hoče imenovati London. Pomislil je, da je izčrpana od poroda in nekaj blebeče. Naslednji dan pa se je s hčerko in materjo vrnila v stričevo hišo in sorodnike obvestila, da je novorojenki ime London. Stričeva žena ji je skuhala kurjo juho, spekla tanek kruh in jo silila s čajem iz triplata z medom. Pomagala ji je, da si je umila roke, nato pa se je usedla zraven njene postelje: »Maja, dragica ...« »Kaj?« Ženska jo je nežno potrepljala: »Ali še vedno vztrajaš pri tem čudnem imenu za deklico? Kdo da hčeri ime London? To je ime kraja, draga, v deželi kristjanov ... Vsi smo zelo presenečeni, ampak mislim, da glede na tvoje stanje lahko še enkrat premisliš o hčerkinem imenu. Imenuj jo Salima, po svoji materi.« Majina mama je bila zraven in se je razjezila: »Duša draga, po meni hočeš, da jo imenuje, jaz pa še živa in zdaj blagoslovljena z vnukinjo? Bi rada, da umrem? Da bo punčka lahko podedovala moje ime?« »Bog ne daj,« se je vlekla nazaj stričeva žena, »veliko ljudi svoje otroke poimenuje po starših, ko so ti še zdravi in pri močeh, naj se te zlo ne dotakne, Salima! Imenuj jo Marjam ali Zajnab ali Safija ... karkoli, samo ne London.« Maja je hčerko dvignila visoko v zrak: »Kaj pa manjka London? V mestu Džalan je ženska, ki ji je ime London.« »Saj veš, da ji ni zares ime London,« je potrpežljivo vzdihnila teta. »Samo vzdevek je, ki so ji ga dali ljudje, ker je tako svetle polti. Ta punčka pa ...« Maja si je

deklico spustila v naročje: »Ni tako svetle polti kakor trgovčeva družina, vendar je še vedno njihova hči. In ime ji je London.«

Salima se je odločila, da je čas, da hčer in vnukinjo odpelje v domači Alavafi, kjer bo Maja odležala štirideset dni v hiši svoje matere in v njeni oskrbi. »Poslušaj me, Abdulah, sin moj,« je rekla zetu, »tvoja žena je pravkar rodila prvega otroka, hčer, in hčere so blagoslov, materam pomagajo pri vzgoji bratov in sester. Za porodnico zdaj potrebujemo štirideset živih kokoši, kozarec najčistejšega gorskega medu in kozarec prečiščenega masla podeželskih krav. Ko bo London dopolnila teden dni, ji bom obrila lase in njihovo težo darovala v srebru – dovolj bo, da boš kupil ovco, katere meso bomo razdelili revežem.« In vsako črko v imenu London je izgovorila počasi in razločno. Abdulahu se je obraz spremenil, vendar je prikimal in odpeljal svojo družinico in taščo domov v Alavafi.

ABDULAH

Letalo je prodrlo naravnost v težke oblake, Abdulahove oči pa so se upirale spancu, čeprav je let do Frankfurta dolg. Ko so ženske začele rojevati v bolnišnici Sada v Muškatu, šivalnih strojev znamke Butterfly v Omanu sploh še ni bilo. Kako je torej Maja šivala nanj? Tudi elektriko so imela samo posamezna območja. Morda pa so bile zgrajene že druge bolnišnice, ko se je rodila London. Zagotovo je bila vsaj bolnišnica Rahma v Matrahu, mogoče tudi Nahda v Ruviju, zakaj je torej Maja vztrajala, da bo rodila v misijonski bolnišnici? Ne spominjam se ... Ne morem povezati vseh teh dogodkov. Njena mati mi je rekla: »Zakolji dar za London in priskrbi dvajset živih kokoši za ženo, ki okreva.« Natančno dvajset je rekla, čeprav sem jih nameraval prinesiti trideset, pa še ovco. Stričeva žena v hiši v stari četrti Vadi Adai je stala na dvorišču in me na ves glas oštevala: »London? In ti si se strinjal? A nimaš nič besede glede imena lastne hčere?« Tista stara hiša ... ne vem, ali so jo podrli ali prodali. Po stričevi smrti sem teto videl le še enkrat ali dvakrat. Ko je London diplomirala iz medicine na Sultanovi Univerzi, je rekla, »Oče, beemveja hočem.« In ko smo se preselili v novo hišo, je Maja farašo spravila v shrambo. Zakaj je nehala šivati? Kdaj je nehala? Po Mohamedovem rojstvu, tisto leto, ko sem pre-

vzel očetov posel in smo se preselili v Muškat. Majo je osrečilo, trdila je da noče vse življenje ostati pod materinim nadzorom. In ko je rodila Mohameda, je nehala šivati. Pred petnajstimi leti, ko so odprli novo cesto na jugu in zgradili tovarno. Hanan, Londonina prijateljica, je poučevala na jugu, v osnovni šoli v Salalahu, ko je sredi noči klicala in nas obvestila, da je tolpa najstnikov vdrla v hišo, kjer so živele učiteljice, in jih nekaj posilila, tudi Hanan. Maja je ob vselitvi v novo hišo v Muškatu priredila velik banket in povabila vse svoje prijateljice. Dolg prt je morala razviti, da je lahko nanj postavila vso hrano. Salim je bil v osnovni šoli, Mohamed pa se ni zdel čisto nič drugačen od kakšnega drugega malčka. Tisti večer je žarela, oblečena je bila v temnomodro srajco. »Me ljubiš, Maja?« sem jo vprašal, ko so že vsi spali. Osupnilo jo je. Nič ni rekla, potem pa se je zasmejala. Glasno se je zasmejala, zvok smeha me je spravljal ob živce. »Kje si pa pobral te televizijske besede?« je vprašala. »S satelitskega krožnika? Ali pa so ti egiptovski filmi načeli možgane?« Mohamed se je na mojih kolenih postavljaj na noge, zato se me je z vso močjo držal za brado. Maja ga je udarila, on pa je glasno zajokal. Brado sem si drznil obriti šele po očetovi smrti. Ko so odprli razrede za pismenost, je šla Maja naravnost v šesti razred, ker je znala brati in pisati in nekaj računstva. »Maja,« sem ji rekel, »Mohamed je še majhen, počakaj s šolo, da malo zraste,« ona pa je odvrnila: »Angleško se hočem naučiti.« To je bilo, preden smo imeli satelitsko. Ko sem Majo, oblečeno v temnomodro srajco, vprašal, če me ljubi, satelitske sploh še ni bilo in nobenih

egiptovskih filmov nisem gledal. Takrat mi je oče ugašal v bolnišnici Nahda. Iztegnil sem roko, da bi se dotaknil njegove, pa jo je z vso silo odrinil. Ko smo šli za njegovim pogrebom, so me izdala kolena. Mohamed je imel komaj leto dni. Ko sem Majo vprašal, če me ljubi, se je zasmejala. Glasen, piskajoč smeh. Vse stene v novi hiši so se tresle od tega smeha in otroci so bežali pred njim. Maja ni gledala nadaljevank. Salim je nekaj časa oboževal mehiške serije, potem pa se jih je naveličal in obsedle so ga videoigre. Vsakič, ko smo šli v Dubaj, si je kupil dve ali tri. Majina mama je rekla: »Maja je zdaj tvoja skrb, Abdulah, sin moj. Pazi nanjo in ne odpelji je v Maskad. V šivanju ni boljše od nje, ne je veliko in ne govori veliko.« »Prosim te, oče,« sem mu rekel, »rad bi odpotoval v Egipt ali Irak, da bi študiral na univerzi.« Zgrabil me je za vrat in zalajal: »Na tole brado prisegam, da se ne boš premaknil iz Omana. Tako nizko hočeš pasti? Da se boš iz Egipta in Iraka domov vrnil obrit, da boš kadil in pil?« Tako sem se takoj po maturi zaposlil pri njem, v Muškati pa sem se lahko preselil šele po njegovi smrti. London je bila zelo ljubka, malo zalita. Maja jo je vsako popoldne okopala v faladžu, ona pa je čofotala in se smejala. Kupoval sem ji otroško hrano Heinz in Milupa, edini otrok v Alavafiju je bila, ki je jedla te reči. Nosil sem ji jih iz kantine in Maja se je prav bahala z njimi. Oče pa je kričal name: »Fant ... fant.« Oče treh otrok sem bil, noben fant več. Spet drugič sem ga šel pogledat, pa si je začel slačiti dišdašo in spodnjo majico; redke bele dlake na prsni so ujele blede sončno svetlobo, ki se je prikradla skozi težke zavese. Stopil

sem do njih, da bi jih odprl, pa mi je požugal: »Ne drzni si, nikar si ne drzni«, zato sem jih pustil. On pa je še kar vpil, v eni od tistih epizod demence, ki so se mu ponavljale v zadnjih dveh letih pred smrtjo. »Fant ... fant ... Priveži sužnja Sandžarja k stebru na vzhodnem dvorišču. Vsak, ki mu bo dal vodo ali senco, bo meni odgovarjal!« Počepnil sem poleg njega: »Oče, vlada je že davno osvobodila sužnje in Sandžar je odpotoval v Kuvajt.« Vsako poletje je London rekla: »Očka, pojdimo v Kuvajt«, Maja pa: »Iz vročine v še večjo vročino? Jaz že ne grem v Kuvajt.« Sandžarjeva hčerka se je poročila z Omancem in se vrnila živeti v Muškat. Prepoznala me je, ko sem jo videl v bolnišnici Nahda, kjer je bila medicinska sestra. Ko je videla mojega umirajočega očeta, je spačila ustnice. Očetove ustnice, počrnele od vročine, so drhtele, ko je kričal: »Priveži sužnja Sandžarja, da ne bo nikoli več kradel čebule.« Ker sem molčal, je zamahnil proti meni s palico: »A me ne slišiš, fant? Daj mu lekcijo, ti pravim, da ne bo več kradel.« London se rada igra v vodi. Ko je imela šest let, me je Maja pošteno ozmerjala, ker sem dovolil, da se je dve uri igrala v kalnem toku. Trdila je, da bo zbolela za paralizo. Nekaj noči nisem mogel spati, ves čas sem opazoval njene nogice, vendar ji ni bilo nič, še naprej je poskakovala kakor kakšna gazela. Očetove ustnice so počrnele, obrvi je imel čisto redke in slina mu je iz ust letela vsepovsod: »Fant, ali si privezal sužnja Sandžarja k vzhodnemu stebru?« Prijel sem ga za roko in jo poljubil, pa me je odrinil. »Vlada, oče ...« Zarenčal je, kakor da me končno sliši: »Kaj ima vlada s tem? Sandžar je moja

last, ne vladina, da bi ga osvobajala. Njegovo mamó Zarifo sem kupil za dvajset srebrnikov in dajal sem ji hrano, v času, ko je bila vreča riža sto srebrnikov. Da, sto srebrnikov. Žvenketali so. Lepotica Zaruf ... mehka in nežna ... Ampak postarala se je. Prevzela se je, pa sem jo poročil s Habibom ... in rodila je tega tatu. Kaj ima vlada s tem? Moj suženj! Kako je lahko odpotoval, če mu nisem dovolil? Kako, fant?« Spet je začel drgetati, po vratu in prsih mu je tekel pot. Otrl sem ga z modro brisačo, ki je vedno visela na žeblju na vratih. Ko je umrl, je brisača izginila. Ležal sem na tleh in neutolažljivo jokal, prekrit z znojem, ampak brisače nisem našel. Šivalni stroj z metuljčkom je tudi izginil. Nikoli nisem šel v shrambo, ampak vem, da ga je Maja skrila tja noter. Maja pripravlja tako odlično sambuso, da ne maram jesti nobene druge. Velikanski pladenj je – med drugim – pripravila tudi ob selitvi v novo hišo. »Maja,« sem rekel, »pusti dekli, naj ti pomaga pri kuhi.« Molčala je, ampak po nekaj mesecih je nenadoma zahtevala, da deklo pošljemo domov. Ampak tisto noč je soba dišala in njena modra srajca je bila prosojna. »Me ljubiš, Maja?« sem jo vprašal, ona pa je molčala. Potem pa se je zasmejala. Zasmejala se je. Zasmejala.

Bil sem najvišji fant v razredu. Zarifa je rob moje dišdaše tako močno vlekla navzdol, da me je ovratnik skoraj zadavil. »Koliko imaš?« je vprašal učitelj. Darilo od praznikov sem skrbno hranil in si nisem kupil drugega kakor en sam sladek kos kokosa. »Pol riala,« sem rekel. Učitelj je bruhnil v smeh. Sovražim smeh; ko se ljudje smejió, so podobni opicam, trebuhu in

vratovi se jim tresejo in pokažejo rumene, gnile zobe. »Koliko si star?« »Deset ali dvanajst let.« Učitelj se je spet zarežal: »Ne veš, koliko si star? Zelo velik si za prvi razred.« Kaj sem pa jaz kriv, da se je šola odprla šele, ko sem bil že velik? Učenci so vpili, njihove dišdaše jih niso vezale okoli vratu kakor mene moja: »Ustaz Mamduh, nočemo, da Abud sedi pred nami, prevelik je.« In ustaz Mamduh me je zgrabil za roko in zašepetal: »Imaš kakšne omanske slaščice?« Odki-mal sem. »Jutri jih prinesi.« »Slaščice?« je vpila Zari-fa. »Slaščice? Ne pisalo, ne zvezek ... slaščice, je re- kel?« Habib jo je takrat že zapustil in Sandžar je begal od hiše. Svoj čas je posvečala kuhanju in meni. Maja, vedno tako zaposlena – najprej s šivanjem in otroki, nato s šolo in prijateljicami in na koncu s spanjem. Ko sem bil majhen, sem vedno, kadar sem ji zaril glavo v prsi in poskušal spati, na Zarifi vonjal juho. »Ab-dulah zna napisati svoje ime in bo šel v tretji razred,« je rekel ustaz Mamduh. Tako sem se znašel v tretjem razredu s še štirimi, ki so vsi znali uspešno napisati svoje ime na tablo ali pa so ustazu Mamduhu prinesli sladke omanske dobrote.

Oblaki so se razmaknili in skozi majhno okno leta- la je nebo videti jasno. Abdulah, sin trgovca Sulejma- na, je za nekaj trenutkov zakinkal, in tik preden se je prebudil, je mrmral: »Ne obesi me v vodnjak, prosim te, ne v vodnjak!«

LONDON

Ko je vzšlo sonce, se je Salimino srce napolnilo z občutkom zadovoljstva: postala je babica. Že res, da rdečkasta kepa mesa s čudnim imenom ni imela nič od njene lepote, a bila je njena vnukinja in nekako je bila ponosna na to. Pometla je dvorišče in ga po površini iz steptane zemlje poškropila z vodo. Stepla je rdečo perzijsko preprogo, ki je zvita čakala v skladišču, in jo razprostrla po sprejemnici. Zloščila je kose porcelana, ki so bili razstavljeni v vdolbinah stene v srednji sobi. Na tleh je pripravila ležišče za Majo in novorojenko. Za peko ni poklicala »nerodne« Havle, ampak je poseben krhek kruh za porodnico raje pripravila sama. Namazala ga je z domačim prečiščenim maslom in gorskim medom, nato pa poskrbela, da je Maja pojedla vse do zadnjega in popila tudi zadnjo kapljico mleka, skuhanega s triplatom. Pripravila je kavo s kardamomom, sadje in datlje in na pladenj položila dve steklenički dišav in skodelico žafrana, nato pa vse skupaj postavila v sobo, ki je bila pripravljena za skorajšnje obiskovalke iz sosesčine. Okopala se je v posebni mešanici zelišč – od dne, ko se je rodila, se milo ni dotaknilo njene kože – si oblekla najlepšo obleko in se usedla poleg molčeče hčere.

Dvorišče je napolnil glasen raskav glas. »Bismilah ... mašala ... Bog obvaruj preroka ... bismilah ...

naj oslepi zavistno oko ... mašala, prva je deklica, deklica bo vzgajala brate, deset fantov naj pride za njo, če Bog da ... bismilah, ilejhumsalalanabi ...» Salima je krcnila hčerko: »Da ne bi slučajno vstajala, Maja, za nikogar. Prišla je starčeva ljubica.« Zarifa je počasi korakala čez sprejemnico in iz ust se ji ni nehalo usipati božje ime. Z nogami je preverjala mehko perzijske preproge. Privzdignila je prosojno blago, ki je pokrivalo pladenj s sadjem in datlji, in ga premerila z bežnim pogledom. Stresla je srebrno žličko v skodelici z žafranom, da bi se prepričala, da je polna. Šele potem je nadaljevala pot v srednjo sobo.

»Dobrodošla, Zaruf, si pa zgodnja,« je porogljivo zamrmrala Salima. »Mar bi kakšnih deset dni počakala ... Oprosti mi, noga mi nagaja, ne morem ti vstati v pozdrav.« Zarifa je svoje obilno telo vrgla na tla ob Majinem ležišču in počasi vdihnila. »Kar mirno, draga,« je rekla. »Od kdaj pa vstajaš za Zaruf?« Zavrtela je masiven srebrn prstan na desnem kazalcu in se nekoliko oprla na posteljo. »Kako si, Maja? Blagoslov in zdravje zate in za novorojenko, dekle. Oprosti, da nisem mogla priti prej, moj sin Sandžar je tudi dobil hčerko.« »Mabruken,« je rekla Salima, »dvakratne čestitke za novo članico, nismo vedeli.« Zarifa se je nagnila nad Majo: »Včeraj. Kača je Sandžarju rodila punčko. Polne roke dela imamo zaradi nje.« V odgovor se je zdaj tudi Salima nagnila nad hčer: »In danes? Kje si pa hodila od jutra? Nisi mogla priti pogledat hčerke svojega gospodarja? Pregovor pravi: *Če srce ljubi, noge hitijo, kjer pa ni želje, se vlečejo in bolijo.*« Zarifa se je pretegnila in priprla oči: »Sploh ne, draga

moja, ampak saj veš, da starec je samo Zarifin kruh, in poleg tega pravijo: *Ljubi ga, ki te ima rad, odrivaj tistega, ki te odriva, in tistega, ki se ne zmeni zate, pusti za seboj*. Vidim, da še ni nikogar na obisk, da bi nalivala kavo. Daj mi punčko, Maja, da malo poprosim zanj.« »Punčka se hoče dojeti,« je rekla Salima. Zarifa se je nasmehnila in rahlo skomignila z rameni, kakor da pleše: »Ribe so dobre za mleko.« »Za porodnico pa ne, Zaruf« je odrezala Salima, Zarifa pa se je zasmejala: »Saj veš, kaj pravijo, *daj bolnemu, kar potrebuje, pozdravil pa ga bo Bog*. Ampak čemu slano ribo, ko pa ji je dragi Abdulah prinesel štirideset kokoši? Celo Sandžar je kači prinesel kokoš, ker je dober fant. Pa med in maslo tudi, pa vseeno noče, da kuham zanj. Saj veš, kaj pravijo, *kjer osel dobro je, dobro brcne*. Pozablja na dni, preden smo jo poročili z mojim fantom, ko ni imela niti dišdaše, da bi si jo oblekla ... Ah, oči moje, sin moj, Sandžar ... Tvoja sreča je šla zaradi kače.« »Dvigni se, Maja,« je nataknjeno rekla Salima, »sedi in podoji hčer.« Maja se je s težavo usedla. »Kača, ki je z mojim sinom, doji leže, kakor psica,« je izjavila Zarifa. »Ne usede se. In punčki je dala ime Raša, moj ubogi sin pa ni niti pisnil. Kaj naj bi pa rekel? Če kaj zine, ga piči. Namesto da bi jih poimenovali Habiba ali Marjam ali Fatima, jim dajejo ta imena, Mervat in Rabab, pa mogoče tudi Nabab ali Šakab ali Dadab ali kaj vem kakšnega hudiča še. Ta svet! Kaj pa ti, Maja, kako je ime tvoji hčerki?« Maja ni dvignila pogleda od hčerke na svojih prsih: »London.« Nenadoma je bilo vse tiho, nato pa je Zarifa po-

brala svoje ogromno telo s tal in rekla: »Najbolje bo, da vstanem in ti grem kuhat kosilo.«

Salima je z olajšanjem vzdihnila, ko se je Zarifa pobrala in odšla v kuhinjo. Skrbelo jo je, da je oljna modra barva na stenah sobe pretemna, vendar se ji je zdelo bolje, da hči po porodu okreva tukaj, saj je bilo topleje, pa še gostje bodo lahko občudovale porcelan na policah v stenskih vdolbinah. Soba je bila bolj elegantna tudi zaradi mandúsa, tradicionalne okovane skrinje, ki je nedavno dobila novo plast barve in pozlate, in blazin, oblečenih v izvezene prevleke iz indijske svile. Salima je pazila na okrasje pri vseh stvareh, razen pri svojem telesu.

Ko se je zaslišal glas mujezinove žene, ki je spraševala, če lahko vstopi, je Salima pohitela do vrat sprejemnice, da bi jo pozdravila. Takrat se je iz kuhinje v vzhodnem kotu dvorišča prikazala Zarifa in zamrmrala: »Čudo prečudno. Salimine noge so ozdravele in lahko je vstala!« In medtem ko sta se Salima in mujezinova žena prisrčno pozdravljali, je čez dvorišče priplaval Zarifin raskavi glas: »Pregovor pravi *Ljubljenega ljubimo ob zori in ob mraku, mrzek pa je mrzek, četudi se trudi ob setvi in žetvi!*« Z dlanjo se je udarila po stegnih in se vrnila v kuhinjo.

Salima in mujezinova žena – ki je pred mnogimi leti prišla iz mesta Samail v notranjosti in katere ime so kmalu pozabili, saj so jo vsi klicali mujezinova žena – sta se zatopili v pogovor, ki se je cepil v nove in nove zgodbe. Maja poleg njiju je tiho in ravnodušno gledala svojo hčer, ki se je dojila. Prišla je Asma in prisedla: »Poslušaj, mama, Maji je treba pripraviti mešanico,

o kateri piše v *Sadju za popotnika*, sestavljena je iz ...« Salima jo je smeje prekinila: »Ne potrebujem medicinskih priročnikov ali pa doktorjev, da bi mi povedali, kako naj skrbim za hčer. Pet sem vas vzgojila, pa me ni nihče nič učil, kako. Oči ti bodo izpadle od teh knjig. Daj, popijmo kavo.« »Pridi, Maja,« je rekla Asma, »moderna medicina ve, da so datlji koristni za porodnice, in to je bilo povedano že v Koranu, ko je naša gospa Marjam stresla palmo in so se nanjo in vse naokrog usuli datlji.« Asma je besede izgovarjala pravilno, z vsemi končnicami, da bi naredila vtis na mujezinovo ženo, ampak mati jo je trdno prijela in potegnila proč od sestre: »Pusti Majo pri miru. Bo že sama jedla.« »Zakaj?« je vprašala Asma. Mujezinova žena je zamrmrala: »Ker je nečista. Ni primerno, da ljudje z njo delijo hrano.« To je Asmo spravilo v slabo voljo. Prepričana je bila, da o tem obstaja hadis – božji poslanec je za svojega življenja moral nekaj reči ali nekako pokazati, da ženske lahko jejo in pijejo v družbi, ne glede na to, v kakšnem stanju so. Ampak v navzočnosti mujezinove žene ni mogla reči ničesar, kar bi se dotikalo vere.

Prišla je Zarifa, da bi jim nalila kavo. Edina sužnja je bila, ki je jedla z istega pladnja kakor gospe. To pravico si je vzela sama, vendar se zaradi tega nikoli nihče ni prerekal z njo. Zdaj si je začela v usta tlačiti velike kose slaščic in si s prstov z užitek oblizovati maščobo. »Počasi, Zarifa, ne pozabi na svoj sladkor in tudi tvoje telo, mašala, shirana ravno nisi, a ne.« Zarifa se je zahehetala: »Moj sladkor? Se vam zdi, da se bojim sladkorne? Smrt pride, ko pride, draga

moja. Ni si treba delati sivih las zaradi nje. In moje telo, mašala, je čisto v redu, naj zavistneži oslepijo. Jaz teh dohtarjev ne poslušam. Sladkorna ali ne, pregovor pravi, da mlado meso požre starost.« Vzela si je še kave in njeni zaliti prsti so se oklepali skodelice, medtem ko jo je srebala. Mujezinova žena se je nasmehnila: »Prosi Boga odpuščanja, Zarifa! Meso mladosti požre starost. Katera starost? Naj bo božja milost vedno na voljo tistim, ki upajo. Vsaj petdeset jih imaš.« Zarifa je skomignila: »Kaj pa je petdeset, draga moja? Petdeset je vrhunec mladosti. Moj sin je dobil otroka. Nisem postala babica pred štiridesetim, kakor nekatere.« Salima se je pretvarjala, da ne poslušša in da ne razume bistva opazke, ki ji jo je namenila Zarifa, in si je dala na vso moč opraviti s krljji poma- ranče. Ni je motilo, da je postala babica v zgodnjih štiridesetih, in zato je kar očitno ignorirala Zarifine komentarje, ampak mujezinova žena je vztrajala: »Res je, pri Bogu, nisi stara, ampak hitela si in sina res mladega poročila.« Zarifa se je vzravnala, pogoltnila sladico in pogledala mujezinovo ženo naravnost v oči. »Milost!« je reka. »Nisem vedela, da je taka kača. Prav takrat ji je umrl oče in človek pač izkaže milost pokojnim. Njena nesrečna mati je znorela. Punca je sorodnica, sem si rekla. To je vez iz maternice, greh bi jo bilo zanemariti. In vprašam vas, ali je bolje, da sem Sandžarja oženila ali pa bi bilo bolje pustiti, da se nanj spravljajo moški?« Salima jo je ostro pogledala in mujezinova žena je zmajala z glavo: »Boga prosi, naj ti odpusti zaradi teh besed.«

Zaslišali so se glasovi žensk, ki so spraševale, če lahko vstopijo. Salima je pomignila Asmi, ta pa se je s težavo spravila pokonci in ni čisto verjela, da kot neporočeno dekle nima pravice posedati s poročenimi ženskami in poslušati njihovih pogovorov, še posebej, ker se je o »življenjskih izkušnjah«, ki jih je tradicija tako zelo skrivala pred njo, z lahkoto poučila iz knjig. Ah, knjige. Spomnila se je, koliko užitka prinašajo, in se šla zatopit vanje.

ABDULAH

Kljub temu da sem toliko prepotoval, še vedno rad sedim ob oknu in opazujem mesta, ki se počasi manjšajo in nato izginejo. »Oče,« je nekoč rekla London, »zelo veliko potuješ.« Nisem ji povedal, da se takrat, ko smo zdoma, najbolje spoznamo. Enako je z ljubeznijo. London ne ve dosti o tem, kako je biti zdoma, zagotovo pa ve nekaj o ljubezni. Njeno trmasto vztrajanje pod materinimi udarci je mene prav tako bolelo, zato sem sam udaril z bičem in jo poročil z njim. »Kaj ti veš o ljubezni?« je vprašala mater. »Od dneva, ko si odprla oči, nisi videla drugega kakor očeta. Koliko si bila stara, ko si se poročila z njim?« Mislila je, da me ni doma, pa sem bil in sem vse slišal. Maja se je zasmejala. Nekaj nasilnega, srhljivega je bilo v njenem smehu. In ni odgovorila, ni rekla, da me ljubi. Sploh nič ni rekla.

In zdaj mi umira oče, jaz pa se bom zadušil. Cevke, napeljane v njegovo telo, sesajo življenje iz mene. Mrmrjal je stvari, ki jih nisem razložil, jaz pa sem do zore jokal ob njegovi postelji. Mohamed je imel komaj leto dni in tudi nanj sem mislil, ko sem sedel ob svojem umirajočem očetu. London je vreščala, ko je izvedela, da je umrl, in Maja je zarenčala nanjo, da taki kriki ranijo mrtve. Leta pred tem mi je rekla: »Mar ne vidiš, da

greš v svojem spoštovanju do očeta predaleč?« Oštel sem jo zaradi teh besed.

Ustaz Mamduh je rekel: »Prišel sem služiti patriotizmu in panarabizmu.« London je rekla: »Hočem beemveja, pritiče mojemu statusu zdravnice in hčerke iz hiše trgovca Sulejmana.« Zakaj je omenjala dedka? Salim je rekel: »Hočem novi PlayStation.« Zarifa je rekla: »Še najbolje bo, da fanta oženimo, da se prej ne zgodi kaj, zaradi česar nam bo žal.« Teta je rekla: »Kar brez skrbi pojdi v Muškat, za veliko hišo bom že jaz poskrbela.« Moj družabnik Abu Salih je rekel: »Ta posel je zagotovljen.« Učitelj Bill je rekel: »Zakaj se angleščine nisi naučil, ko si bil majhen? Ali zdaj razumeš, kako pomembna je? Najpomembnejši jezik na svetu.« Najpomembnejši jezik na svetu. Na svetu. Svetu. Svet je zelo velik. Zelo majhen. Moj družabnik Abu Salih je rekel: »Konec je s starimi načini trgovine. Dandanes je najpomembnejše oglaševanje. Oglasi premikajo možgane in odpirajo žepe.« Žepe. Žepe. »Očka, en rial bi rad,« sem mu rekel, on pa se je zasmejal: »Cel rial za glodavca, kakršen si ti? V mojih časih smo lahko samo upali, da bomo videli kakšen cent.« Njeno ime sem vrezal v deblo palme. Z razbeljenim železom sem ga vžgal na kovinska vrata farme. Maja. Maja. Maja. Najlepše ime na svetu. Svet je majhen. Svet je velik. Ne, hvala, ne bi soka. Čaj bi. Da, *tea. More tea, please.* Zakaj mi razbija v glavi? Borza se je sesula in Maja je kričala: »To pomeni, da ne bomo gradili hiše s tremi nadstropji?« Kaj naj naredim? Sesula se je, borza se je sesula. Tudi Maja se je sesula, Habib je pobegnil, Zarifa je rekla, da je

zblaznel. In je pobegnil. Tudi moj oče je znorel, na pragu starosti. Grozil je, obljubljal, potem pa zadeve ni več odprl. Zarifa je spet skrbela zame. Na dan, ko se je oče odločil, da jo bo poročil s Habibom, mi je v usta stlačila cel feferon, zgrabila me je za uho in rekla: »Če komu poveš, te bo oče zvezal in te za noge obesil s palme.« Nikogar nisem imel, da bi mu povedal. Feferon mi je ožgal grlo. Veliko vode sem pil in zvečer nisem našel Zarifinega naročja, da bi se skrtil v njem. Moj družabnik Abu Salih je rekel: »Vstopila bova v ta posel,« bratranec pa: »Kupi hišo. Nepremičnine so v tej državi najvarnejša naložba.« V tej državi. Tej državi. Vse v njej se neverjetno hitro spreminja. London je rekla: »Alhuvair mi ni všeč, očka, po tej četrti sploh ne moreš peš.« »Ne pretiravaj,« sem ji rekel, ona pa: »Vse te ceste so narejene za avtomobilске noge, ne za človeške,« potem pa je pozabila na te besede in se s prijateljicami posvetila neskončnim avtomobilskim izletom v nakupovalna središča. Salim je rekel: »Obožujem prestolnico. Že res, da ni Dubaj, ampak tukaj najdemo vse, kar si želimo.« Nisem ga vprašal, kaj točno si želi. Mohamed ni dosti govoril, ne takrat ne sicer v življenju. Njiju nisem bil tako vesel, kakor sem bil vesel London. Ko se je rodila, je bil svet premajhen za mojo srečo. Ljubka je bila in podobna Maji. Zarifa je prisegla, da ne bo vstopila v Salimino hišo, da bi, kakor bi morala, nalivala kavo obiskovalkam. Rekel sem ji: »Ampak novorojenka je moja hči in Maja je moja žena. Zakaj te muči Salima?« Odvrnila je, da je ne prenese in da ne bo šla v njeno hišo. Ko je Maja

rodila Mohameda, je rekla, da ne bo šla okrevat k svoji družini, da bo ostala tukaj in si najela pomoč.

Maturitetno spričevalo sem dobil na proslavi ob koncu šole. Zvečer sem ga pokazal očetu. Težko sem dihal. Zasmel se je in rekel: »Zakaj pa sopeš kakor pes pred ljudmi? Od tega kosa papirja ne bo nobene koristi, od tega pa,« in se je potrepljal po žepu dišdaše. Smejal se je. Smejal. Smejal.

Nikogar nisem imel, da bi vprašal, kako je umrla. Ko sem bil večji, sem vprašal teto. »Grm bazilike jo je ubil,« je rekla. Na konferencah vsake toliko položijo rože na mize, bazilike pa nikoli. »Kako, teta? Kako lahko grm bazilike ubije?« Odmahnila je z roko. Zarifa je sovražila mojo teto, in ko je umrl oče, jaz pa sem se preselil v Muškat, se je pridružila svojemu sinu Sandžarju v Kuvajtu. Kako je moja mati umrla zaradi grma bazilike, Zarifa? »Ne vem.« »Ampak ti veš vse, Zarifa.« Zasmejala se je in me potegnila k sebi. Stisnjen ob njene prsi sem vohal njen znoj, pomešan z vonjem po juhi. »Jaz sem Zaruf in ne vem vsega,« je rekla. »Znam kuhati in jesti in plesati in ...« Z roko je naredila obscen gib, ki sem ga, odkar mi je nad zgornjo ustnico začel poganjati puh, večkrat opazil pri moških, pa tudi pri ženskah. Ukradel sem očetovo puško in šel s Sandžarjem in Marhunom lovit srake. »Če ne prineseš puške, nisi moški,« me je opozoril Sandžar, Marhun pa: »Namesto srak bova spekla tebe.« V puščavi sta me stisnila ob tla in me poskušala prisiliti, da bi rekel: »Jaz sem Abdulah, suženj Sandžarja in Marhuna,« ampak nisem. Rekel sem jima: »Vse bom povedal Zarifi.« In sta me izpustila, vendar

sta sama pojedla vse srake. Prisegel sem si, da bom, ko odrastem, sam pojedel sto srak, a preden sem odrastel, je bil lov na srake z zakonom prepovedan.

Maja ni nikoli posadila bazilike. Rada je imela divje vrtnice, vse vrste jasmína, lilije, zelenje, drevesa kutin in limonovce. Dvorišče je bilo veliko in večino ga je namenila vrtnarjenju. »Zakaj ne šivaš, Maja?« sem jo vprašal. »Človek,« je rekla, »če so pa šivilje na vsakem vogalu. In po pravici povedano, naveličala sem se.« Naveličala se je tudi šole. Obupala je nad tem, da bi se naučila angleško, in nehala je hoditi na večerne tečaje. Ko sem ji predlagal, da naj gre Mohamed v šolo Amal za otroke s posebnimi potrebami, je dolgo jokala in rekla: »Moj sin je kakor vsi drugi otroci in bo šel v isto šolo kakor njegov brat in bratranci.« Mohamed ni bil kakor drugi otroci, samo ona tega ni hotela videti. Nikoli ni posadila bazilike. Neke jasne noči sem jo vprašal, kako bi se ji zdelo posaditi baziliko, pa mi je rekla, da njen vonj privlači kače. Zvečer po lovu na srake mi je Zarifa s soljo in kurkumo oskrbela kar hude rane. Jaz pa sem ves čas momljal, spraševal sem jo eno in isto, spet in spet, eno samo vprašanje. »Kako je umrla, Zarifa? Kako je umrla mama?« Zarifa, ki je vso noč molčala, je končno rekla: »Fant moj, Abdulah, saj veš, kaj pravijo, blažena nevednost.«

Ko je Havla začela voziti avto, se je tudi Maja odločila, da se bo naučila voziti. Ampak padla je na izpitu in oznanila, da so se policisti skupaj z lepo in elegantno Havlo zarotili proti njej. Priskrbel sem ji voznika, vendar ga je po nekaj mesecih nagnala. »Maja,« sem rekel, ona pa: »Človek.« »Človek.« »Človek.« Potem

ko se je Havla ločila in odprla kozmetični salon v najboljši četrti v Muškatu, je Maja spet poskušala dobiti vozniško. Nisem poslušal bratranca in nisem kupil hiše. Kupil sem delnice in potem se je sesula borza. Veliko umazanij je bilo, ampak časopisi so molčali. Molčali so tudi o posilstvu Hanan in njenih kolegic, učiteljic na jugu države. Tudi družine so molčale. Kdo je kupil ta grozljivi molk? London se je skoraj zmešalo, ko je bila v bolnišnici s prijateljico, ki je doživela živčni zlom.

Jaz sem v bolnišnici bdel ob očetu. Presušene ustnice sem mu kar naprej močil s kapljicami vode in zaprl sem mu oči. Potem sem jokal. Pred ljudmi, med žalovanjem pa nisem potočil niti solze. V zlikani beli dišdaši, z mečem in pisanim turbanom sem se tri dni od jutra do sončnega zahoda rokoval z vsemi, ki so prišli izreč sožalje, in govoril »Bogu pripadamo«. Pojedli so riž in meso in odšli. Zvečer sem se zaprl v njegovo sobo in žrlo me je nekaj, česar nisem poznal. Močno me je žgalo. Ko je v bolnišnici ležal v komi, sem si potisnil turban s čela in brazgotine globoke rane približal njegovim odprtim očem. Nato sem razkril ramo, na kateri so bile še vedno vidne sledi rezila noža in vlaken vrvi, in mu zašepetal: »Se spominjaš dneva s srakami?« Ni se premaknil. Roka, ki me je zvezala z vrvjo iz palmovih vlaken in me obesila v vodnjak, kjer sem, morda ure dolgo, visel z glavo navzdol, moje telo pa se je zaletavalo v kamnite stene, se ni premaknila. Zašepetal sem mu v uho: »Sandžar je bil mlajši od mene, si rekel. Da, ampak on me je izzval, da sem ukradel puško. Vrnil bi jo, pa me je Marhun zatožil.«

Ni se premaknil, zato sem govoril glasneje: »Sandžar je pobegnil, Marhuna nisi udaril, jaz pa bi skoraj umrl od groze, zvezan s palmovo vrvjo tam doli v črni temi vodnjaka, in nisem nič vedel, kdaj me boš odvezal.« Roka, ki je to storila, se ni premaknila. Ležala je tam, negibna, pritrjena na cevke z infuzijo. Zgrabil sem jo in z njo potoval po sledih mojih ran, z vso silo sem jo pritisnil nanje, nato pa obupano zajokal.